

УДК 330.341.1:330.131.5

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТОСОВНО ЇЇ ЗАЦІКАВЛЕНИХ УЧАСНИКІВ

І. Гавука, к. е. н., доцент

Львівський національний аграрний університет

© І. Гавука, 2014

Гавука І. Критерії ефективності інноваційної діяльності стосовно її зацікавлених учасників

Дослідження проводили з метою виявлення розгорнутого складу зацікавлених учасників інноваційної діяльності, характеристики їх інтересів, встановлення критеріїв ефективності інноваційної діяльності з погляду її зацікавлених учасників. Для виконання поставлених завдань застосована теорія “стейкхолдерів”, яка започаткована американським економістом Е. Фріменом. Така теорія дає змогу розглядати ефективність бізнесу з погляду його зацікавлених учасників, які взаємін на вкладені ресурси в розвиток бізнесу розраховують отримати від нього певну вигоду. Використання теорії “стейкхолдерів” в цьому дослідженні дало змогу системно охопити всіх учасників, причетних до інноваційної діяльності. До них належать: власник технології виготовлення інноваційної продукції; підприємницька структура, яка придбала право на використання технології виготовлення інноваційної продукції з метою її тиражування; інвестор інноваційної діяльності; підприємницька структура, яка використовує інноваційну продукцію; населення, яке використовує (споживає) інноваційну продукцію; регіональні органи місцевої виконавчої влади; законодавчий і виконавчий органи державної влади; суспільство. Кожен із виділених учасників інноваційної діяльності є носієм особливих інтересів, ідентифікація яких дала змогу встановити критерії ефективності інноваційної діяльності стосовно кожного. Аналіз економічних інтересів зацікавлених учасників інноваційної діяльності і відповідних до них критеріїв ефективності цієї діяльності дасть змогу сформулювати підходи до класифікації таких учасників за ознаками, які є ключовими для розробки продуктивних механізмів стимулювання інноваційної діяльності.

Ключові слова: інноваційна діяльність, зацікавлені учасники, інтереси, критерії ефективності.

Havuka I. Performance criteria of innovation activities concerning its stakeholders

The study was conducted in order to identify the expanded composition stakeholders of innovation activity, characteristics of their interests, establishing criteria for of the innovation activity from the standpoint its stakeholders. To achieve the objectives of the study applies the theory of stakeholders, which launched American economist Edward Freeman. This theory allows us to consider the effectiveness of the business in terms of its stakeholders, which in return for resources invested in the business development expect to receive some benefit from it. Using the theory of stakeholders in this study made it possible to systemically capture all participants implicated in innovation. These include: the owner of technology of innovative production; businesses, which acquired the right to use technology of manufacturing innovative production for its replicating; investor of innovative activity; business structure that uses innovation production; population that uses (consumes) innovation production; regional bodies of the executive of the local authority; legislative and executive bodies of state power; society. Each of the selected stakeholders of innovative activity is the bearer of special interests, identifying where allowed to establish criteria for efficiency of innovative activity in respect of each of these stakeholders. Analysis of the economic interests of the stakeholders of innovation activities and performance criteria to which these activities will help formulate the approaches to classification of stakeholders on grounds that are critical for the development of the productive mechanisms for stimulating innovation activities.

Key words: innovative activity, stakeholders, interests, performance criteria.

Гавука І. Критерии эффективности инновационной деятельности относительно ее заинтересованных участников

Исследование провели с целью выявления развернутого состава заинтересованных участников инновационной деятельности, характеристики их интересов, установления критериев эффективности инновационной деятельности с точки зрения ее заинтересованных участников. Для решения поставленных задач исследования применена теория “стейкхолдеров”, которая основана американским экономистом Э. Фрименом. Такая теория позволяет рассматривать эффективность бизнеса с точки зрения его заинтересованных участников, которые взамен на вложенные ресурсы в развитие бизнеса рассчитывают получить от него определенную выгоду. Использование теории “стейкхолдеров” в этом исследовании позволило системно охватить всех участников, причастных к инновационной деятельности. К ним относятся: владелец технологии изготовления инновационной продукции;

предпринимательская структура, которая приобрела право на использование технологии изготовления инновационной продукции с целью ее тиражирования; инвестор инновационной деятельности; предпринимательская структура, использующая инновационную продукцию; население, которое использует (потребляет) инновационную продукцию; региональные органы местной исполнительной власти; законодательный и исполнительный органы государственной власти; общество. Каждый из выделенных участников инновационной деятельности является носителем особых интересов, идентификация которых позволила установить критерии эффективности инновационной деятельности по каждому из них. Анализ экономических интересов заинтересованных участников инновационной деятельности и соответствующих им критериев эффективности этой деятельности позволит сформировать подходы к классификации таких участников по признакам, которые являются ключевыми для разработки продуктивных механизмов стимулирования инновационной деятельности.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, заинтересованные участники, интересы, критерии эффективности.*

Постановка проблеми. Активізація інноваційного розвитку вітчизняної економіки потребує створення продуктивного механізму стимулювання інноваційної діяльності підприємств. В основу такого механізму покладені певні методики розподілу сукупного ефекту, згенерованого інноваційною діяльністю, між її зацікавленими учасниками. Водночас змістовність цих методик залежить від складу зацікавлених учасників інноваційної діяльності, які є носіями певних інтересів і розраховують на отримання певної вигоди від такої діяльності. Отже, для створення продуктивного механізму стимулювання інноваційної діяльності підприємств необхідно визначити розгорнутий склад зацікавлених учасників інноваційної діяльності, ідентифікувати їх інтереси і встановити критерії ефективності інноваційної діяльності стосовно її зацікавлених учасників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи дослідження інноваційних процесів в економіці заклали П. Друкер, М. Конд-ратсьєв, І. Лукінов, М. Портер, М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер. Останніми роками проблеми і напрями активізації інноваційної діяльності підприємницьких структур розглядаються в численних працях відомих закордонних і вітчизняних науковців, зокрема О. Амоші, Є. Бойка, А. Гальчинського, В. Геєця, З. Герасимчука, П. Завліна, С. Іл-ляшенко, Н. Краснокутської, О. Кузьміна, Г. Менша, П. Микитюка, А. Пересади, А. При-гожина, В. Семиноженко, Д. Соколова, А. Титова, Т. Уманця, Л. Федулової, П. Ха-рива, М. Хучека, Н. Шабанова та ін. Поглибленому аналізу питань, пов'язаних із розробкою або вдосконаленням механізмів стимулювання

інноваційного розвитку вітчизняних підприємницьких структур, присвячені праці О. Гайдамаки [1], О. Донця [3], Р. Желізняка [4], В. Карпенка [6], А. Катаєва, О. Юринець [7], К. Ковтуненко [8], О. Лозовського, А. Гижевського [9], Г. Мазнева [10], О. Орлова, О. Помірчі [11], О. Прокопенко [12], А. Савчука [13], О. Фіщенко [14], М. Чорної, С. Глухової [15] та ін. Незважаючи на проведені дослідження, питання, пов'язані зі системною характеристикою критеріїв ефективності інноваційної діяльності стосовно її зацікавлених учасників, розроблені недостатньо.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження полягало у визначенні розгорнутого складу зацікавлених учасників інноваційної діяльності, ідентифікації їх інтересів, встановленні критеріїв ефективності інноваційної діяльності з погляду її окремих зацікавлених учасників.

Виклад основного матеріалу. Теорія “стейкхолдерів” започаткована американським економістом Е. Фріменом, який в 1984 р. опублікував книгу “Стратегічний менеджмент: концепція зацікавлених сторін”. У цій праці автор вводить поняття “зацікавлена сторона”, до якої він відносить “будь-які індивіди, групи або організації, які здійснюють суттєвий вплив на рішення, що ухвалюються фірмою, і які опиняються під впливом цих рішень” [12, с. 25]. Основною ідеєю теорії “стейкхолдерів” є виявлення і аналіз всіх зацікавлених сторін, які мають певний вплив на розвиток бізнесу. Зауважимо, що таку теорію розвивають і підтримують інші американські економісти, до яких належать Дж. Пост, Л. Престон та С. Сакс, Т. М. Джонс і А. С. Уїкс [13, с. 233]. Останніми роками у вітчизняній економічній

літературі досліджуються окремі питання із застосуванням концепції “стейкхолдерів” [13; 14]. Вважаємо, що така концепція придатна для дослідження інноваційної діяльності з метою створення продуктивних механізмів її стимулювання.

Згідно з теорією “стейкхолдерів” ефективність певного бізнесу розглядається з позицій економічних інтересів його зацікавлених сторін, які розраховують на отримання певної вигоди від своєї участі в цьому бізнесі. Слід зазначити, що до зацікавлених сторін певного бізнесу відносять суб’єктів внутрішнього та зовнішнього середовища, які дбають про певні інтереси, пов’язані з отриманням вигоди від взаємодії з бізнесом, мають змогу впливати на його діяльність, та які є об’єктом інтересу з боку самого бізнесу [13, с. 233-234].

Аналіз процесів, пов’язаних з інноваційною діяльністю як певним видом бізнесу, дає змогу визначити розгорнутий склад зацікавлених учасників останньої, який охоплює:

1) власника технології виготовлення інноваційної продукції, якому належить виняткове авторське право на володіння,

користування і розпорядження цією технологією;

2) підприємницьку структуру, яка придбала право використання технології виготовлення інноваційної продукції з метою її тиражування;

3) інвестора інноваційної діяльності, який надає інвестиційні ресурси для розвитку цієї діяльності;

4) підприємницьку структуру, яка використовує інноваційну продукцію з метою її виробничого споживання;

5) населення, яке використовує інноваційну продукцію з метою її кінцевого споживання;

6) регіон, представлений в особі органів місцевої виконавчої влади;

7) державу, представлену в особі законодавчого і виконавчих органів влади;

8) суспільство, представлене в особі різних прошарків населення регіону зокрема і держави загалом.

Кожна із визначених зацікавлених сторін має свої особливі інтереси в розвитку інноваційної діяльності, відповідно до яких визначено критерії її ефективності (див. табл.).

Таблиця

Критерії ефективності інноваційної діяльності з погляду її зацікавлених учасників*

Учасник інноваційної діяльності	Інтерес учасника інноваційної діяльності	Критерій ефективності інноваційної діяльності
Власник технології виготовлення інноваційної продукції	Забезпечення достатнього рівня моральної та економічної винагороди, отриманої за результатами тиражування інноваційної продукції	Максимізація обсягів надходжень платежів за трансфер технології виготовлення інноваційної продукції з метою її тиражування
Підприємницька структура, яка придбала право на використання технології виготовлення інноваційної продукції з метою її тиражування	Забезпечення своєї конкурентоспроможності за рахунок виготовлення інноваційної продукції	Максимізація обсягів прибутку за рахунок виготовлення інноваційної продукції
Інвестор інноваційної діяльності, який вкладає наявні в нього ресурси в розвиток цієї діяльності	Забезпечення повернення вкладених інвестицій і отримання начислених на них відсотків відповідно до рівня ризику визначеної інноваційної діяльності	Максимізація обсягів нарахованих відсотків на вкладені інвестиції за умови забезпечення їх повернення

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підприємницька структура, яка використовує інноваційну продукцію	Забезпечення своєї конкурентоспроможності за рахунок використання інноваційної продукції	Максимізація обсягів прибутку, економії ресурсів чи експлуатаційних витрат
--	--	--

Продовження табл.

Населення, яке використовує (споживає) інноваційну продукцію	Забезпечення раціонального співвідношення між споживчими властивостями інноваційної продукції та ціною на неї	Максимізація обсягів економії витрат споживача на одиницю основних споживчих характеристик інноваційної продукції
Регіон, представлений в особі органів місцевої виконавчої влади	Забезпечення запланованих обсягів податкових надходжень до місцевого бюджету за рахунок виготовлення і використання інноваційної продукції	Максимізація обсягів податкових надходжень у розрахунку на 1 грн витрат місцевого бюджету, збільшення кількості робочих місць
Держава, представлена в особі законодавчої і виконавчих органів влади	Забезпечення запланованих обсягів податкових надходжень до державного бюджету за рахунок виготовлення і використання інноваційної продукції	Максимізація обсягів податкових надходжень у розрахунку на 1 грн державних витрат, збільшення кількості робочих місць
Суспільство, представлене різними соціальними прошарками населення	Забезпечення достатньо високого рівня якості життя відповідно до отриманих реальних доходів за рахунок виготовлення і використання інноваційної продукції	Підвищення соціальних та екологічних стандартів життя населення

*Власна розробка автора.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Аналіз економічних інтересів зацікавлених учасників інноваційної діяльності і відповідних до них критеріїв ефективності цієї діяльності (див. табл.) дає змогу виокремити таких учасників: а) за ступенем пріоритетності задоволення їх економічних інтересів за рахунок сукупного ефекту, згенерованого інноваційною діяльністю; б) за способами та інструментами розподілу між ними

сукупного ефекту, згенерованого інноваційною діяльністю. Конкретизацію змісту таких підходів до класифікації зацікавлених учасників інноваційної діяльності доцільно подати в рамках окремого дослідження, яке передбачатиме розробку продуктивних механізмів стимулювання інноваційної діяльності, що забезпечують гармонізацію економічних інтересів її зацікавлених учасників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Гайдамака О. Інноваційна політика як шлях виходу економіки з кризи / О. Гайдамака // *Аграрна економіка*. – 2011. – Т. 4, № 1-4. – С. 28-32.
2. Гросул В. А. Концепція стейкхолдерів в системі оцінки ефективності функціонування підприємства / В. А. Гросул, Н. Е. Аванесова // *Вісник ЖДТУ*. – 2010. – № 2(52). – С. 233-236.

3. *Донец О. В. Содержание экономических категорий “эффект” и “эффективность” инновационной деятельности / Донец О. В. // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – Т. 5, № 3(13). – С. 42-44.*
4. *Желізняк Р. Й. Деякі аспекти визначення ефективності податкового стимулювання інноваційної діяльності / Желізняк Р. Й. // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – Т. 4, № 2(12). – С. 43-47.*
5. *Калиниченко М. П. Гармонізація економічних інтересів у системі маркетингового управління промисловим підприємством / М. П. Калиниченко // Економіка промисловості. – 2013. – № 3 (63). – С. 119-128.*
6. *Карпенко В. Л. Формування мотивів і стимулів інноваційної діяльності підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємствами” / В. Л. Карпенко. – Хмельницький, 2005. – 20 с.*
7. *Катаєв А. В. Проблемні моменти розробки та впровадження істотних продуктивних інновацій: фінансовий аспект / А. В. Катаєв, О. В. Юринець // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2009. – № 640. – С. 121–128. – (Серія “Економіка”).*
8. *Ковтуненко К. В. Роль учасників інноваційної діяльності в процесі використання інноваційних розробок / К. В. Ковтуненко // Економіка харчової промисловості. – 2013. – № 2 (18). – С. 64-66.*
9. *Лозовський О. М. Проблеми та напрями активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / О. М. Лозовський, А. В. Гижевська // Регіональна економіка та управління. – 2014. – № 2 (02). – С. 35-38.*
10. *Мазнев Г. Тенденції та перспективи технічного забезпечення інноваційного оновлення аграрного виробництва / Г. Мазнев // Аграрна економіка. – 2011. – Т. 4. № 1-4. – С. 74-78.*
11. *Орлов О. О. Системний підхід до оцінки інноваційної діяльності підприємства / О. О. Орлов, О. М. Помірча // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2, т. 2. – С. 95-99.*
12. *Прокопенко О. В. Мотиваційний механізм інноваційного розвитку: складові та стан його ринкової структури / О. В. Прокопенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 167-175.*
13. *Савчук А. В. Особенности экономической оценки и выбора инновационных проектов / А. В. Савчук // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №1 (19). – С. 69-75.*
14. *Фіщенко О. М. Формування механізму мотивації інноваційної діяльності підприємства / О. М. Фіщенко // Вісник Запорізького національного університету : економічні науки. – 2010. – № 3 (7). – С. 84-92.*
15. *Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.*
16. *Freeman R. E. Strategic management: a stakeholder approach / R. E. Freeman. – Pitman Publishing : Marshfield MA, 1984. – 277 p.*

